

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy

18/2021

Ústredné cintoríny a ochrana významných hrobových miest v členských štátoch EÚ

Vypracovala: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.,
Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: Mgr. Natália Švecová,
riaditeľka Odboru Parlamentný inštitút

Bratislava

7. decembra 2021

Anotácia:

Komparatívna analýza prináša pohľad na právny rámec a praktickú prevádzku pohrebísk v členských štátoch EÚ. Všíma si prípadnú existenciu samostatných právnych noriem venovaných ústredným cintorínom a ich ochrane, ako aj prípadnú existenciu takýchto pohrebísk buď v zmysle ústredných cintorínov, alebo v zmysle cintorínov s dôležitou historicko-kultúrnou hodnotou. Taktiež sa venuje pravidlám ochrany hrobov či hrobiek významných osobností a ochrane cintorínskych artefaktov ako kultúrnych pamiatok. Špecifická je legislatíva a prax týkajúca sa vojenských cintorínov a vojnových hrobov.

Kľúčové slová:

cintorín, pohrebisko, hrob, hrobka, vojnový hrob, pomník, ochrana pamiatok

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov.

Obsah

Úvod.....	4
Situácia v Slovenskej republike	5
Prehľad legislatívy	7
Typy cintorínov, ich správa, ochrana a zabezpečenie	9
Podrobnejšie príklady legislatívnych ustanovení v Českej republike, Poľsku a Slovinsku	15
Významné hroby a pohrebiská v Európe	21
Záver	26
Zdroje.....	27

Úvod

Na Slovensku sa v posledných mesiacoch otvorila otázka možnosti zriadenia ústredného národného cintorína v Bratislave, čo vyvolalo rozličné reakcie. Jedna z nich poukazuje na existenciu historického cintorína v Martine považovaného za národný. V záujme získania poznatkov smerujúcich k úsiliu zlepšiť ochranu významných hrobov a pohrebísk na Slovensku prinášame porovnávaciu analýzu mapujúcu danú problematiku v členských štátoch EÚ.

Odbor Parlamentný inštitút Kancelárie NR SR sa obrátil na internú databázu výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD)¹, a to s požiadavkou č. 4754 Central cemeteries and protected graves (Ústredné cintoríny a chránené hroby) z mája 2021. Oslovili sme všetky členské štáty EÚ. Odpoveď nám poskytlo spolu 19 štátov: **Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovinsko, Švédsko**. Belgicko si vyhradilo právo neodpovedať, ostatné štáty neposkytli odpoveď.

Položili sme nasledujúce otázky:

1. Aké právne predpisy vo všeobecnosti stanovujú podrobnosti o cintorínoch?
2. Ako je vo vašich právnych predpisoch upravená ochrana významných hrobov?
3. Aké typy cintorínov existujú podľa vašich právnych predpisov? (Centrálne, štátne, národné, vojenské, obecné, verejné, iné.) Kto je zodpovedný za ich zriadenie a správu?
4. Máte osobitné zákony o ústredných štátnych / národných cintorínoch alebo o hroboch významných osôb?

Ďalej sme vychádzali z dostupných webových stránok približujúcich zákony, dokumenty a detaily známych cintorínov.

V prvej časti materiálu prinášame podrobný pohľad na situáciu v Slovenskej republike, vychádzajúci najmä z konkrétnej legislatívy.

Výsledky prieskumu sme sa následne pokúsili zhrnúť do nasledujúcich troch kapitol:

- legislatíva,
- typy cintorínov a ich ochrana,
- významné hroby a pohrebiská.

¹ European Centre for Parliamentary Research and Documentation. Dostupné online v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/public/page/about>.

Situácia v Slovenskej republike

Na Slovensku predstavujú legislatívu v danej oblasti dva zákony:

[zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve v znení zákona č. 398/2019 Z. z.](#)

[zákon č. 130/2005 Z. z. o vojnových hroboch v znení neskorších predpisov.](#)

Drvivá väčšina cintorínov je obecných. Obec je povinná zriadiť pohrebisko vo svojom katastrálnom území alebo zabezpečiť pochovávanie na pohrebisku v inej obci; obec pri umiestnení nového pohrebiska musí zohľadniť jeho pietny charakter (§ 15 ods. 1 zákona o pohrebníctve). K dispozícii sú podľa § 16 aj verejné cintoríny (najmä pre cirkevné účely). Obec môže prevádzkovať pohrebisko sama alebo prostredníctvom právnickej osoby na tento účel zriadenej alebo prenechať jeho prevádzkovanie inému prevádzkovateľovi (§ 17, ods. 1).

V Slovenskej republike existuje jeden národný cintorín – Národný cintorín v Martine, niekoľko cintorínov, ktoré sú zapísané v zozname národných kultúrnych pamiatok (vrátane vojenských pamiatok / pamätníkov s vojnovými hrobmi), mohyla na Bradle², avšak nijaký ústredný štátny cintorín. Taktiež neexistuje ani osobitná legislatíva o jeho zriadení. Intenzívnejšiu ochranu požívajú cintoríny a hrobky vyhlásené za národné kultúrne pamiatky (NKP) zapísané v ústrednom pamiatkovom fonde (prípadne pamätihodnosti obce) podľa [zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.](#)

Status **Národného cintorína v Martine** je daný uznesením predsedníctva Slovenskej národnej rady z 21. novembra 1967 č. 240, ktorým bol martinský mestský cintorín vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku (registrovaný v čiastke 44/1967 Zb.), ako aj neskôr [zákonom NR SR č. 241/1994 Z. z. o meste Martin ako centre národnej kultúry Slovákov v znení zákona č. 182/2009 Z. z.:](#)

§ 4a

Národný cintorín v Martine

(1) Národný cintorín v Martine tvoria hroby a náhrobníky významných osobností národného života.

(2) Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky poskytne mestu dotáciu z rozpočtovej kapitoly MK SR v rámci schváleného limitu výdavkov na príslušný rozpočtový rok na úhradu nákladov na prevádzku, údržbu a rekonštrukciu Národného cintorína v Martine najmenej vo výške finančného príspevku mesta schváleného na tento účel v rozpočte mesta na príslušný rozpočtový rok a najviac vo výške trojnásobku tohto finančného príspevku mesta.

[Národný cintorín v Martine](#) je historický cintorín, úzko spojený s Maticou slovenskou – národnou kultúrnou a vedeckou ustanovizňou založenou v roku 1863 v Turčianskom Sv.

² V roku 1924, päť rokov po smrti generála M. R. Štefánika bol na Bradle položený základný kameň pamätníka navrhnutého architektom Dušanom Jurkovičom. Na jeho vybudovanie bola vyhlásená národná zbierka s výslednou sumou dva milióny korún. Mohyly slávnostne odhalili 23. septembra 1928. Za národnú kultúrnu pamiatku ju vyhlásili v roku 1968. V roku 2009 bola zapísaná do zoznamu Európskeho dedičstva.

Martine. Mesto Martin je oficiálnym správcom a prevádzkovateľom cintorína od roku 2010, podľa spomínaného zákona č. 241/1994 Z. z. Žiadne iné osobitné právne predpisy neustanovujú ďalšie podrobnosti.

Starostlivosť o hroby významných osobností a padlých hrdinov je možné definovať pomocou niektorých ustanovení už spomenutých zákonov. Hroby, hrobky alebo pohrebiská (aj vojenské), vyhlásené za národné kultúrne pamiatky, sú chránené podľa ustanovení zákona o pohrebníctve. Podrobnosti o vojnových hroboch sú uvedené v zákone o vojnových hroboch.

Zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve v znení zákona č. 398/2019 Z. z.

§ 17 Prevádzkovanie pohrebiska

(4) Fyzická osoba – podnikateľ a právnická osoba, ktorá prevádzkuje pohrebisko (ďalej len „prevádzkovateľ pohrebiska“), je povinná

a) viesť evidenciu pohrebiska, ktorá sa člení na

1. evidenciu hrobových miest, ktorá musí obsahovať

...

1g) skutočnosť, či je hrob, hrobka alebo pohrebisko chránené ako národná kultúrna pamiatka alebo pamätihodnosť obce podľa osobitného predpisu alebo či ide o vojnový hrob,

§ 23 Zrušenie pohrebiska

(6) Hroby, hrobky alebo pohrebiská, ktoré sú vyhlásené za národné kultúrne pamiatky, sa môžu zrušiť len na základe rozhodnutia Pamiatkového úradu Slovenskej republiky o zrušení vyhlásenia hrobu, hrobky alebo pohrebiska za národnú kultúrnu pamiatku. Hroby a hrobky, ktoré sú evidované v zozname pamätihodností obce, sa môžu zrušiť len po predchádzajúcom súhlase obce.

(7) Zrušenie vojnových hrobov upravuje osobitný zákon.

Zákon č. 130/2005 Z. z. o vojnových hroboch v znení neskorších predpisov

§ 3 Starostlivosť o vojnové hroby

(1) Obec zabezpečuje starostlivosť o vojnové hroby, ktoré sa nachádzajú na jej území.

...

(3) Zriaďiť, premiestniť, prestavať alebo zrušiť vojnový hrob môže obec len na základe písomnej žiadosti a po písomnom súhlase Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“); na zriadenie vojnového hrobu sa vyžaduje aj súhlas vlastníka nehnuteľnosti, na ktorej sa má vojnový hrob zriaďiť, a na premiestnenie vojnového hrobu súhlas vlastníka nehnuteľnosti, na ktorú sa má vojnový hrob premiestniť.

§ 6 Výkon štátnej správy

(1) Štátnu správu na úseku vojnových hrobov vykonáva ministerstvo a obvodný úrad v sídle kraja.

Prehľad legislatívy

Väčšina štátov má legislatívnu úpravu týkajúcu sa cintorínov, pochovávaní, pohrebov a zomrelých riešení na celoštátnej úrovni v zákonoch o cintorínoch či pohrebných službách (pozri v tabuľke). V spolkových štátoch ako sú Nemecko a Rakúsko sa táto problematika rieši na úrovni spolkových krajín. Grécko, Lotyšsko, Luxembursko či Nemecko sú príkladom toho, keď sa konkrétne predpisy a nariadenia nechávajú najmä v kompetencii obcí a samospráv. Aj v ďalších štátoch regulujú obce (farnosti) danú oblasť pomocou všeobecne záväzných nariadení či vydávaním štatútov obecných (farských) cintorínov.

Väčšina štátov má samostatnú legislatívu k vojenským cintorínom a hrobom – zákony o vojnových hrobách / o vojenských pamiatkach a podobne. V Maďarsku je táto problematika podrobnou súčasťou rozsiahleho zákona o cintorínoch. Všetky štáty uznávajú v danej oblasti medzinárodné zmluvy, niektoré majú uzavreté aj vlastné zmluvy na bilaterálnej úrovni (podľa konkrétnych vojnových konfliktov).

Väčšina štátov chráni významné hroby a pohrebiská ako národné kultúrne pamiatky prostredníctvom zákonov o ochrane kultúrneho dedičstva. Niektoré štáty majú zákony o konkrétnych cintorínoch a pietnych miestach: Portugalsko, Lotyšsko, Slovensko (ako súčasť zákona o Martine).

Štát		Právna úprava
1.	Bulharsko	zákony o územnom plánovaní / o náboženstvách / o zdraví zákon o vojenských pamiatkach zákon o kultúrnom dedičstve
2.	Cyprus	zákon o cintorínoch (pohreboch a exhumácii) (257 (I) / 2004)
3.	Česko	zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
4.	Estónsko	zákon o cintorínoch zákon o ochrane vojnových hrobov
5.	Fínsko	cirkevní zákon (1054/1993) zákon o pohrebných službách (457/2003)
6.	Francúzsko	čl. L2223-1 až L2223-18-4 Všeobecného zákonníka miestnych orgánov čl. L498 zákona o vojenských dôchodkoch pre invalidov a obeť vojny
7.	Grécko	zákon č. 445/1968 o pohrebiskách a pohreboch zákon č. 582/1968 o mestských a obecných cintorínoch rozhodnutie ministra A5/1210/1978 o podmienkach zriadenia cintorínov zákon č. 3028/2008 o pamiatkach a ochrane kultúrneho dedičstva nariadenia obcí; www.e-nomothesia.gr

8.	Chorvátsko	zákon o cintorínoch nariadenie o vedení knihy hrobov a matriky zosnulých - nariadenie o cintorínoch
9.	Litva	zákon o pohrebe ľudských pozostatkov 2007, č. X-1404) – ANJ (Lietuvos Respublikos žmonių palaikų laidojimo įstatymas – ORIG) zákon o ochrane nehnuteľného kultúrneho dedičstva
10.	Lotyšsko	zákon o miestnych vláдах zákon o ochrane kultúrnych pamiatok zákon o Pamätníku slobody a o Cintoríne bratov v Ríge, 2020
11.	Luxembursko	komunálne predpisy
12.	Maďarsko	zákon XLIII z roku 1999 o cintorínoch a pohreboch
13.	Nemecko	príklady krajinskej legislatívy o pohrebníctve a štatútoch cintorínov pre Berlín, Mníchov a Bavorsko https://gesetze.berlin.de/perma?a=FriedG_BE https://www.muenchen.de/rathaus/Stadtrecht/vorschrift/800.pdf https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayBestG/True zákon o ochrane hrobov obetí vojny a tyranie
14.	Poľsko	zákon o pohrebníctve a cintorínoch zákon o vojnových hroboch a cintorínoch zákon o zárukách slobody svedomia a náboženského vyznania zákon o Ústave pamäti národa – Komisii pre stíhanie zločinov proti poľskému národu (čl. 53j)
15.	Portugalsko	zákon, ktorý definuje a reguluje poctu Národného panteónu (č. 28/2000) dekrét č. 44220, 1962 , ustanovuje pravidlá dozoru a výstavby cintorínov dekrét č. 48770, 1968 (ako model pre predpisy k cintorínom)
16.	Rakúsko	viedenský zákon o zomrelých a pohreboch (ako príklad) federálny zákon Starostlivosť o vojnové hroby (z 1. a 2. svetovej vojny), 1948 federálny zákon Starostlivosť a ochrana vojnových hrobov a vojnových pamätníkov z 2. svetovej vojny pre príslušníkov Spojencov, OSN a pre obete boja za slobodné, demokratické Rakúsko a obete politického prenasledovania, 1948 federálny zákon Ochrana pamiatok na základe ich historického, umeleckého alebo iného kultúrneho významu, 1923 federálny zákon Ochrana pamiatok ..., 1923 – ANJ federálny zákon o zriadení Fondu na obnovu židovských cintorínov v Rakúsko, 2010
17.	Rumunsko	zákon o cintorínoch, krematóriách a pohrebných službách
18.	Slovensko	zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve zákon č. 130/2005 Z. z. o vojnových hroboch zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu zákon NR SR č. 241/1994 Z. z. o meste Martin ako centre národnej kultúry Slovákov
19.	Slovinsko	zákon o pohrebníctve a cintorínoch – ANJ zákon o pohrebníctve a cintorínoch – ORIG zákon o vojnových hroboch zákon o skrytých vojnových hroboch a pochovávaní obetí zákon o ochrane kultúrneho dedičstva
20.	Švédsko	pohrebný zákon (1990: 1144) pohrebné nariadenie (1990: 1147)

Typy cintorínů, jejich správa, ochrana a zabezpečení

Bulharsko

Neexistuje jednotný právní rámec na národní úrovni, který by všeobecně upravoval strukturu, správu a vlastnictví cintorínů. V zákoně o územním plánování, zákoně o náboženstvích a zákoně o zdraví jsou samostatná ustanovení, která vytvářejí částečnou právní úpravu. Cintoríny patří zvláště obcím, některé státu či soukromým osobám.

Úplná právní úprava existuje pouze v souvislosti s vojenskými památkami. Zákon o vojenských památkách upravuje práva a povinnosti státních orgánů a obcí, právnických a fyzických osob v souvislosti s vyhledáváním, výzkumem, registrací, archivací, ochranou, údržbou, restaurováním a stavbou vojenských památek. Minister obrany nebo jím pověřený úředník nad tím vykonávají dohled a kontrolu. Vojenské památky jsou veřejně dostupné a jsou pod ochranou státu. Jsou veřejným obecním majetkem s výjimkou památek určených ministrem obrany v spolupráci s ministrem kultury jako veřejný státní majetek. Vojenské památky mohou být připojeny k nemovitostem – k státnímu, obecnímu či soukromému majetku. Štát a obce se starají o vojenské památky na území krajiny i v zahraničí.

Vojenské památky, které mají status kulturních hodnot, jsou chráněny podle zákona o kulturním dědictví. Nariadenia vydávajú spoločne minister kultúry a minister obrany.

Cyprus

Cintoríny sú výlučne mestské, resp. obecné. Nachádzajú sa tu aj niektoré vojenské cintoríny, napríklad pohrebisko britských vojakov padlých počas 2. svetovej vojny. Žiadna osobitná legislatíva neobsahuje ustanovenia o hroboch významných osôb, ani o ochrane dôležitých cintorínov či hrobov.

Estónsko

Podľa zákona o cintorínoch rozhoduje o zriadení alebo rozšírení pohrebísk a o potrebných stavebných prácach miestny úrad. Cintorín nachádzajúci sa na pozemku vo vlastníctve miestneho úradu alebo vlády je v správe miestneho úradu. O zriadení cintorína na mieste, ktoré je vo vlastníctve náboženského združenia, rozhoduje miestny úrad na návrh náboženského združenia, ktoré cintorín aj spravuje. Existujú teda obecné cintoríny, cintoríny spravované náboženskými združeniami, ktoré možno považovať za neverejné cintoríny, a zákon tiež pozná vojenské a národné cintoríny.

Podľa čl. 2 zákona o ochrane vojnových hrobov je vojenský cintorín určený na pochovanie obetí vojny a príslušníkov armády, je v štátnom vlastníctve a jeho správa je v pôsobnosti ministerstva obrany. Neexistuje osobitný predpis o ochrane významných hrobov. Ďalšie informácie sú na portáli cintorínov v Estónsku: <https://www.kalmistud.ee/>.

Fínsko

Verejné cintoríny musia podľa zákona o pohrebníctve udržiavať farnosti a farské odbory evanjelickej luteránskej cirkvi. Finančné prostriedky na to dostávajú aj od štátu. Podľa cirkevného zákona rozhodnutia o zriadení, rozšírení a zatvorení cintorína prijíma farská rada, pričom podliehajú schváleniu cirkevnou radou. Keď je na cintoríne pochovaná osoba, u ktorej sa starostlivosť o jej pamiatku považuje za dôležitú, môže cirkevná rada rozhodnúť, že sa o hrob budú starať na náklady farnosti.

Všetky farnosti majú na cintorínoch špeciálny priestor udržiavaný farnosťou, kde sú pochovaní vojaci padlí v druhej svetovej vojne. Tieto oblasti sú pomerne veľké, pretože padlých zvykli pochovávať na cintorínoch ich domovského farského zboru.

Ostatné cintoríny môže udržiavať aj štát, obec, federácia obcí, iné cirkvi. Krajský úrad štátnej správy môže udeliť povolenie na zriadenie cintorína aj náboženskej spoločnosti, inej registrovanej organizácii či nadácii.

Francúzsko

Zodpovednosť za cintoríny majú v prevažnej miere obce. Okrem obecných cintorínov existujú:

- súkromné pohrebiská: ktokoľvek môže byť pochovaný na konkrétnom pozemku za predpokladu, že je tento pozemok mimo mestských hradieb a v predpísanej vzdialenosti;
- takzvané národné vojenské cintoríny: francúzski vojaci a spojenci, ktorí zahynuli pre Francúzsko, ktorí boli v službe počas vojnových operácií, sú nastálo pochovaní na národných cintorínoch. Minister zodpovedný za bývalých vojakov a obete vojny zodpovedá za záležitosti týkajúce sa pozemkov a údržby týchto cintorínov, ktoré sú národným majetkom. Na tento účel mu poskytuje pomoc minister obrany.

Grécko

Zriaďovať a udržiavať cintoríny sú oprávnené obce a spoločenstvá. Sú povinné nájsť si vhodné miesto, v prípade potreby sa uchýliť k vyvlastneniu, a je im zverená správa cintorínov. Každý, bez ohľadu na náboženské vyznanie, má právo byť pochovaný na týchto cintorínoch.

Hrobka špeciálneho významu môže byť kvalifikovaná ako pamiatka, ktorá si vyžaduje osobitnú ochranu štátu. Pritom každý čin, ktorý by mohol priamo alebo nepriamo zničiť, poškodiť, znečistiť alebo poškodiť pamiatku, je zakázaný.

Chorvátsko

Zákon o cintorínech stanovuje, že hroby, v kterých sú uložené pozostatky významných historických osobností, nemožno považovať za opustené, ale musí sa o ne postarať príslušný orgán územnej samosprávy. Neexistujú žiadne špeciálne zákony o štátnych / národných centrálnych cintorínoch ani o hroboch slávnych ľudí.

Litva

Cintoríny sa delia na verejné (za ich prevádzku zodpovedá miestna samospráva) a denominačné (cirkevné). Delia sa tiež na: aktívne; s obmedzeným pochovávaním; a neaktívne. Niektoré hroby a cirkevné objekty sú zapísané v registri kultúrneho dedičstva.

Lotyšsko

Oblasť pohrebníctva upravujú záväzné pravidlá miestnych samospráv, zriaďovanie ani prevádzka cintorínov nie sú regulované na národnej úrovni, neexistujú žiadne celoštátne všeobecné právne predpisy. Tie upravujú v zákone o miestnych vláдах iba určité konkrétne aspekty výstavby a údržby cintorínov a úzko súvisiace oblasti kremácie a pohrebných služieb. Cintoríny sú iba obecné.

Tri cintoríny v Rige definuje [nariadenie vlády o ochrane historického centra Rigy](#) vďaka ich umeleckej a architektonickej hodnote ako súčasť jej najvýznamnejších kultúrnych a historických hodnôt. Podrobnosti o Cintoríne bratov v Rige a príslušnej legislatíve sú v kapitole 3. Historické alebo architektonicky významné cintoríny, pamätníky a hroby sú zahrnuté v zozname štátnych kultúrnych pamiatok sú chránené podľa zákona o ochrane kultúrnych pamiatok.³

Lotyšská republika podpísala dve bilaterálne dohody o ochrane zahraničných vojnových pohrebísk na území Lotyšska.⁴

Luxembursko

Cintoríny sú regulované komunálnymi predpismi. Sú obecné, obec zodpovedá za ich zriadenie a prevádzku. Štát nezasahuje do týchto záležitostí. Podľa zákona o kultúrnych

³ Ten o. i. stanovuje:

Časť 3. Zákaz ničiť, presúvať alebo upravovať kultúrne pamiatky

Je zakázané ničiť kultúrne pamiatky. Hnuteľné kultúrne pamiatky možno premiestňovať alebo upravovať iba vo výnimočných prípadoch so súhlasom Rady národného dedičstva ministerstva kultúry. Úprava kultúrnej pamiatky alebo výmena jej pôvodných častí za nové časti sú povolené, iba ak je to najlepší spôsob zachovania pamiatky, alebo ak sa v dôsledku úpravy kultúrna a historická hodnota pamiatky nezníži.

⁴ [Dohoda vlády Lotyšskej republiky a vlády Ruskej federácie o lotyšských pohrebiskách na území Ruskej federácie a ruských pohrebiskách na území Lotyšskej republiky](#)
[Dohoda medzi vládou Lotyšskej republiky a vládou Spolkovej republiky Nemecko o pochovaní obetí vojny](#)

institútoch štátu má však Národný pamiatkový úrad za úlohu právnu ochranu budov v celoštátnom záujme, medzi nimi i cirkevných. Sem spadá aj 22 chránených cintorínov. Budovy klasifikované ako národné pamiatky nemožno upravovať bez súhlasu ministra kultúry.

Maďarsko

Podľa § 3 zákona o cintorínoch a pohreboch ([zákon XLIII](#))⁵ sa rozlišujú o. i. nasledujúce pojmy:

- e) národný cintorín (národný panteón): *Národným pietnym výborom* ([Nemzeti Kegyeleti Bizottság](#)) určený cintorín, hrdinský cintorín, hrdinské pohrebisko, ako aj pohrebné pamätné miesto, pamätné miesto, súbor pohrebných miest;
- f) hrdinský cintorín, hrdinské pohrebisko: cintorín na pochovávanie ostatkov a popola osôb zosnulých v ozbrojených konfliktoch alebo v dôsledku nútených prác vo vojne, ak medzinárodná zmluva (cintorín) neustanovuje inak;

Za národný cintorín zodpovedá **Národný pamiatkový ústav** ([NÖRI](#)), jeho prostredníctvom plní svoje úlohy aj Národný pietny výbor. Pohrebisko patriace k národnému cintorínu je oslobodené od povinnosti platiť za vykúpenie pozemku a poplatok za odkúpenie cintorína.

O hrdinských cintorínoch podrobne hovoria § 40 A – F. Ochrana a sprístupnenie hrdinského cintorína a hrdinského pohrebiska je vo verejnom záujme, na realizácii ktorého sa podieľajú orgány štátnej správy a samosprávy, náboženské spoločenstvá, mimovládne organizácie, ako aj právnické a fyzické osoby. Minister zodpovedný za národnú obranu spolupracuje s Národným pietnym výborom a s NÖRI. Inšpekčný orgán posudzuje a nepretržite sleduje stav hrdinského cintorína. Zákon o rozpočte môže v rozpočtovej kapitole ministerstva obrany vyčleniť prostriedky na zriadenie a údržbu hrdinského cintorína. Minister obrany je oprávnený určiť dekrétom orgán zodpovedný za dohľad nad jeho správou.

Nemecko

Legislatívny rámec je vymedzený lokálne. Nariadenia vypracúvajú najmä vlastníci cintorína a zverejňuje ich správa cintorína (ide najmä o otváracie hodiny, pravidlá správania, obchodné aktivity, práva na užívanie...). Nariadenia musia vychádzať z príslušných zákonov spolkových krajín. Tie zverujú kompetencie v tejto oblasti rozlične. Samotné spolkové krajiny sú však povinné podľa národnej legislatívy starať sa o vojenské cintoríny. Čestné hroby (riadiace sa krajinými zákonmi) pre významné osobnosti môžu zakladať a spravovať najmä obce v súlade s vlastnými predpismi. Náklady na ich údržbu hradí verejnosť.

⁵ Maďarský zákon o cintorínoch a pohreboch je obzvlášť prepracovanou legislatívou pre správu a ochranu hrobov a cintorínov mimoriadnej hodnoty. Keďže je dostupný len v maďarčine, prinášame pracovný preklad jeho najvýznamnejších ustanovení. Zaslúhoval by si však oficiálny preklad ako celok, čím by sa mohol stať inšpiráciou aj pre slovenské pomery.

Portugalsko

Cintoríny boli pôvodne farské alebo obecné, v súčasnosti existujúce obecné alebo spravované farskými radami. Jediný vojenský cintorín venovaný mŕtvym z 1. svetovej vojny je v Belgicku. Zároveň na niektorých obecných cintorínoch existujú parcely vyhradené výlučne pre armádu. Podrobnosti o pamätníkoch so štatútom národného panteónu sú v kapitole 3.

Rakúsko

Problematika pohrebníctva je v kompetencii deviatich spolkových krajín. Napríklad Viedeň ako spolková krajina rozlišuje v predpisoch iba medzi verejnými a súkromnými cintorínmi. Drvivá väčšina verejných cintorínov je obecných, ale existujú aj niektoré náboženské. Za založenie a prevádzku cintorína je zodpovedný správca.

Na federálnej úrovni sa rieši téma vojenských cintorínov, židovských cintorínov a otázka ochrany kultúrneho dedičstva. U vojnových hrobov tvoria okrem federálnych zákonov právny rámec aj medzinárodné zmluvy.⁶

V Rakúsku existujú buď samostatné vojenské cintoríny, vojenské cintoríny ako súčasť verejných cintorínov, vojenské cintoríny ako súčasť denominačných cintorínov alebo menšie vojenské cintoríny na súkromných majetkoch. Vojenské cintoríny, vrátane tých na súkromných pozemkoch, musia byť všeobecne prístupné.

Na celoštátnej úrovni neexistujú konkrétne právne, správne alebo iné druhy ustanovení na vytvorenie / vyhlásenie ústredných národných cintorínov alebo na ochranu hrobov významných osôb, s výnimkou starostlivosti o hroby vojakov a iných obetí vojny. Federálny zákon o ochrane pamiatok (Denkmalschutzgesetz) nezahŕňa konkrétne ustanovenia o cintorínoch alebo hroboch významných osôb. Existujú však cintoríny a bývalé cintoríny, ako aj náhrobné kamene, náhrobné dosky, epitafy atď., ktoré sú pre svoju všeobecnú umeleckú, historickú alebo kultúrnu hodnotu chránené ako artefakty. Ide o:

- 126 sepulkralných pamiatok,
- 62 cintorínov / bývalých cintorínov (Kirchhöfe und ehemalige Friedhöfe),
- 529 cintorínov (Friedhöfe).

Rumunsko

Kritériá na rozlišovanie typov cintorínov sú dané podľa vlastníctva. Podľa čl. 4 [zákon o cintorínoch, krematóriách a pohrebných službách](#) môžu byť cintoríny vo

⁶ [State Treaty of Saint-Germain-en-Laye \(Articles 171 und 172\); StGBI. Nr. 303/1920](#)
[State Treaty „betreffend die Wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich“ \(Art. 19\); BGBl. Nr. 152/1955](#)
[Geneva Convention 1949; Additional Protocol 1977 über den Schutz der Opfer internationaler bewaffneter Konflikte \(PROTOKOLL I\); Art. 34 regarding war graves](#)

- ve veřejném vlastnictví: státní / ústřední orgány; orgány místní samosprávy; místní náboženské subjekty;
- v soukromném vlastnictví, ve vlastnictví mimovládne organizace nebo
- ve vlastnictví jiných států – v souladu s bilaterálními dohodami.⁷

Švédsko

Orgány zodpovědnými za pohřby, pochovávaní a kremace jsou církev a dvě obce (Štokholm a Tranås). Církev je zodpovědná za zřízení a prevádzku dvou typů cmentářů pro každého, kdo žije v její farnosti:

- cmentáře pro širokou veřejnost (allmänna begravningsplatser), které nejsou omezené na členy konkrétní náboženské komunity,
- cmentáře pro nekřesťany (särskilda begravningsplatser), které se většinou používají pro muslimy.

Rovnaké pravidla platí pro i obce. Podle pohřebního zákona existuje i třetí typ cmentáře – soukromé cmentáře (enskilda begravningsplatser), které mohou být se souhlasem krajské správní rady (i když existují osobitné důvody) zřízeny náboženskou komunitou nebo nadací. Soukromé cmentáře nepředstavují pohřební orgány. Existuje jich jen několik, včetně jednoho královského cmentáře.

⁷ Více o správě hrobů a vojnových pomníků tu: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=50637

Podrobnější příklady legislativních ustanovení v České republice, Polsku a Slovinsku

Česká republika

[Zákon o pohřebnictví](#) upravuje podobně jako na Slovensku nevěřejné pohřebiská a veřejné pohřebiská. **Nevěřejné** pohřebiská sú účelové zariadenia určené výhradne pre ukladanie ľudských pozostatkov alebo ľudských ostatkov⁸ členov rehoľných rádov alebo kongregácií a členov uzavretých, najmä príbuzných spoločenstiev, ako aj pre členov registrovaných cirkví a náboženských spoločností, ktorých predpisy neumožňujú pochovávanie na verejných pohrebiskách. Zakladateľom a prevádzkovateľom nevěřejného pohřebiska môže byť iba registrovaná cirkev alebo náboženská spoločnosť (§ 3 ods. 1 – 3 zákona o pohřebnictví).

Prevádzka **veřejného pohřebiska** je služba vo verejnom záujme, ktorú poskytuje obec v samostatnej pôsobnosti alebo registrovaná cirkev alebo náboženská spoločnosť. Verejné pohřebisko možno zriadiť na návrh obce alebo registrovanej cirkvi a náboženskej spoločnosti iba na pozemkoch, ktoré majú vo svojom vlastníctve (§ 16 a 17 zákona o pohřebnictví).

Podľa § 24 (3) zákona o pohřebnictví – zrušenie hrobov a hrobiek vyhlásených za kultúrne pamiatky⁹ je možné uskutočniť až po predchádzajúcom zrušení ich vyhlásenia za kultúrne pamiatky ministerstvom kultúry. Zrušenie vojnových hrobov podlieha osobitným právnym predpisom.

V tomto prípade sa pod pojmom osobitný predpis rozumie [zákon o vojnových hroboch](#), ktorý definuje vojnové hroby takto:

§ 2 Vymedzenie pojmov

(1) Vojnovým hrobom je na účely tohto zákona miesto, kde sú pochované ostatky osôb, ktoré zahynuli v dôsledku aktívnej účasti na vojenskej operácii alebo v dôsledku vojnového zajatia, alebo ostatky osôb, ktoré zahynuli v dôsledku účasti na odboji alebo vojenskej operácii počas vojny. Vojnovým hrobom môže byť hrob jednotlivca, masový hrob alebo osárium, vrátane náhrobných kameňov a iného hrobového zariadenia. Vojnovým hrobom je tiež evidované miesto s nevyzdvihnutými ostatkami osôb, ktoré zomreli v súvislosti s vojnovou udalosťou,

⁸ Čeština, podobne ako slovenčina, rozlišuje medzi pojmami „ľidské pozůstatky“ a „ľidské ostatky“. Pozri napr.: <https://www.epravo.cz/top/clanky/lidske-pozustatky-a-lidske-ostatky-a-nakladani-s-nimi-15429.html?mail>

⁹ Zoznamy hrobov a hrobiek vyhlásených za kultúrne pamiatky nájdete tu: <https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?h=hrob&chranenoTed=1&hlObj=1&fulltext>
<https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?h=hrobka&chranenoTed=1&hlObj=1&fulltext>

alebo iný objekt, ktorý sa považuje za vojnový hrob v súlade s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Česká republika viazaná.

(2) Vojnovým hrobom je na účely tohto zákona tiež pietne miesto, ktorým sa rozumie pamätná tabuľa, pomník, pamätník alebo podobný symbol pripomínajúci vojnové udalosti a obeť, ktoré zahynuli v dôsledku aktívnej účasti na vojenskej operácii alebo v dôsledku vojnového zajatia, alebo obeť osôb, ktoré zahynuli v dôsledku účasti v odboji alebo vojenskej operácii počas vojny.

Výkon štátnej správy v tejto oblasti majú podľa § 4 v kompetencii ministerstvo obrany, krajský úrad a obec.

§ 3 Starostlivosť o vojnové hroby

(1) Starostlivosť o vojnový hrob zabezpečuje vlastník vojnového hrobu, a ak nie je známy, vlastník nehnuteľnosti, na ktorej je vojnový hrob umiestnený.

(2) Premiestnenie alebo zrušenie vojnového hrobu a inú zmenu vojnového hrobu než jeho údržbu a úpravu môže jeho vlastník ... vykonať len na základe jeho písomnej žiadosti a po písomnom súhlase Ministerstva obrany (ďalej len "ministerstvo"). Nový vojnový hrob možno zriadiť len na základe písomnej žiadosti zriaďovateľa a po písomnom súhlase vlastníka nehnuteľnosti a ministerstva. ...

(3) Vlastník vojnového hrobu, ako aj vlastník nehnuteľnosti, na ktorej je vojnový hrob umiestnený, ak je vojnový hrob mimo pohrebiska, je povinný umožniť k nemu prístup na účely vzdanie úcty alebo vykonanie prác súvisiacich so starostlivosťou o vojnový hrob.

§ 7 Spoločné ustanovenia

(1) Zrušenie vojnového hrobu vyhláseného za kultúrnu pamiatku možno vykonať len po predchádzajúcom zrušení jeho vyhlásenie za kultúrnu pamiatku Ministerstvom kultúry.

Poľsko

V Poľsku existujú tri typy cintorínov:

- cintoríny spravované obcami,
- cintoríny spravované cirkvami a inými náboženskými organizáciami,
- vojnové cintoríny a pohrebiská spravované štátom.

Z celkového počtu 15 500 v súčasnosti fungujúcich zariadení je približne 1 880 obecných. Spomedzi nich sú najviac zastúpené náboženské cintoríny, nazývané farské. Neexistuje centrálny register obecných cintorínov ani subjektov, ktoré ich spravujú.

V Poľsku nie sú súkromné cintoríny.

Zriaďovanie, rozširovanie a zatváranie obecných cintorínov je zodpovednosťou obce po získaní povolenia od sanitárneho inšpektora. Za údržbu a správu obecných cintorínov zodpovedajú starostovia / primátori obcí, na území ktorých sa cintorín nachádza.

Cirkevné authority sú zodpovedné za zriaďovanie, rozširovanie a zatváranie cirkevných cintorínov po získaní povolenia od sanitárneho inšpektora. Za údržbu a správu cirkevných cintorínov zodpovedajú náboženské združenia.

Neexistuje osobitný zákon, ktorý by upravoval pochovávanie významných osôb. Rovnako neexistuje ani oficiálny ústredný (štátny) cintorín, ani osobitné zákony o jeho zriadení. Právo pochovávať osoby zaslúžilé o štát a spoločnosť je stanovené v zákone o cintorínoch a pochovávaní a formálne požiadavky na takéto pochovávanie určuje vlastník obecného cintorína (obec), ktorý tiež vydáva povolenia.

Napríklad pre žiadosť primátorovi hlavného mesta Varšavy o súhlas s pochovaním na mieste pre zaslúžilé osoby (aleja cti) na jednom z mestských cintorínov sú stanovené tieto kritériá:

- zásluhy o Varšavu,
- udelené štátne vyznamenanie,
- účasť v ozbrojených bojoch za slobodu a nezávislosť Poľskej republiky,
- pobyt v táboroch a miestach vyhnanstva z politických dôvodov,
- ďalšie udelené ocenenia, priemyselné ocenenia a čestné uznania, ktoré dokumentujú zásluhy o Poľskú republiku a hlavné mesto Varšavu.

Ochrana významných hrobov je vo všeobecnosti upravená [zákonom o vojnových hroboch a cintorínoch](#). Je potrebné starať sa o ne a zaobchádzať s nimi s úctou a dôstojnosťou, bez ohľadu na národnosť a náboženstvo ľudí, ktorí sú v nich pochovaní. Starostlivosť o vojnové cintoríny a hroby je v kompetencii ministra pre kultúru a ochranu národného dedičstva (ďalej minister), ktorý môže so súhlasom dediča zveriť túto starostlivosť nadácii, združeniu či sociálnym inštitúciám, ktoré majú následne povinnosť udržiavať ich. Minister môže previesť na vyššie uvedené subjekty, ako aj na útvary miestnej samosprávy, náboženské

združenia a iné subjekty, ktoré sa starajú o vojnové hroby a cintoríny, finančné zdroje vo forme účelovej dotácie zo štátneho rozpočtu na plnenie úloh súvisiacich s touto starostlivosťou.

§ 6 Starostlivosť o vojnové hroby

- (1) Vojnové hroby a cintoríny ostávajú v správe štátu. Dozor nad nimi vykonáva minister...
- (2) Náklady na výstavbu a údržbu vojnových hrobov a cintorínov vrátane renovácie sa hradia zo štátneho rozpočtu.
- (3) Guvernér vojvodstva môže na základe dohody poveriť miestnu samosprávu povinnosťou udržiavať vojnové hroby a cintoríny pri súčasnom prevode príslušných finančných prostriedkov, ak na to miestna samospráva nemá dostatočné finančné prostriedky.
- (4) Minister... môže poveriť nadácie, združenia a sociálne inštitúcie, s ich súhlasom, udržiavaním vojnových hrobov a cintorínov.

Vo veciach, ktoré môžu ovplyvniť realizáciu štátnej politiky ohľadne národných, strategických pamätných miest, ako aj vojnových hrobov a cintorínov, predseda Ústavu národnej pamäti podniká kroky po konzultácii s ministrom zodpovedným za kultúru a ochranu národného dedičstva na základe [zákona o hroboch veteránov boja za slobodu a nezávislosť Poľska](#).

§ 1 Starostlivosť o hroby veteránov boja za slobodu a nezávislosť Poľska.

Zákon definuje pravidlá a postup vedenia evidencie hrobov veteránov boja za slobodu a nezávislosť Poľska Ústavom národnej pamäti – Komisiou pre stíhanie zločinov proti poľskému národu, ako aj pravidlá poskytovania osobitných dotácií a peňažných príspevkov na pokrytie nákladov na starostlivosť o tieto hroby.

§ 2 Veteráni boja za slobodu a nezávislosť Poľska sú:

- (1) Ľudia, ktorí bojovali za znovuzískanie nezávislosti Poľska alebo za obranu nezávislosti a hraníc suverénnej Poľskej republiky, zúčastnili sa vojen, vojenských a nezávislých aktivít a národných povstaní v období od roku 1768 do roku 1963;
- (2) štátni zamestnanci orgánov národných povstaní, správy poľského podzemného štátu počas vojny v rokoch 1939 – 1945, členovia orgánov a vlády Poľskej republiky v exile v rokoch 1939 – 1990, ako aj podzemných nezávislých občianskych organizácií v rokoch 1945 – 1956.

§ 8

Nadácie, združenia, cirkvi či náboženské spoločnosti, iné právnické osoby a subjekty, ktoré nie sú právnickými osobami, ktorým zákon priznáva právnu subjektivitu, starajúce sa o hroby veteránov boja za slobodu a nezávislosť Poľska, zapísané v registri, môžu požiadať **o účelovú dotáciu zo štátneho rozpočtu** na financovanie alebo dotovanie úloh súvisiacich so starostlivosťou o tieto hroby, najmä na úhradu výdavkov potrebných na vykonávanie činností súvisiacich s výstavbou, obnovou, premiestnením alebo údržbou týchto hrobov.

Slovinsko

Pohrebne služby patria v Slovinsku do kompetencie miestnych spoločenských. Cintoríny sú väčšinou obecné. Správcom cintorína je obec alebo verejnoprávny orgán určený zodpovedným orgánom v súlade so zákonom upravujúcim správu verejného majetku. Obec je tiež zodpovedná za rozvoj cintorínov, ich infraštruktúru, výstavbu cintorínskych objektov a podobne. Zákon stanovuje niekoľko druhov hrobov a pohrebných priestorov.¹⁰ Vojnové hroby môžu byť usporiadané ako cintoríny, hroby, hrobky, kostnice alebo jednotlivé hroby.

Ochrana vojnových hrobov a skrytých vojnových hrobov spadá do kompetencie štátu a upravuje ju [zákon o vojnových hroboch](#) a [zákon o skrytých vojnových hroboch a pochovávaní obetí](#) (skryté vojnové hroby sú hroby vojnových obetí a povojnových obetí násilia objavené neskôr). Ochrana skrytých vojnových hrobov zahŕňa ich odhalenie, označenie a zápis do registra vojnových hrobov (podľa zákona o vojnových hroboch) a prípadné dôstojné pochovanie všetkých obetí vojnového a povojnového násilia na území Slovinska. Štát na to zriadil aj vládnu komisiu. Správu a renováciu vojnových hrobov zabezpečuje príslušné ministerstvo spolu s miestnou komunitou.¹¹ Pri zápise do registra vojnových hrobov sa údaje o zapísanom vojnovom hrobe postúpia ministerstvu kultúry, ktoré podľa zákona o ochrane kultúrneho dedičstva zapíše hrob do registra kultúrneho dedičstva. Obec je povinná dodržiavať v územných plánoch obce režim pri vojnovom hrobe ustanovený v čl. 30 zákona.¹²

Podľa čl. 31 sa ochrana vojnových hrobov financuje zo štátneho rozpočtu. Finančné prostriedky sa poskytujú aj z príspevkov mestských združení a iných organizácií, z darcovských príspevkov a z iných zdrojov. Podľa čl. 32 sa za ne neplatí nijaké nájomné

¹⁰ Podľa veľkosti a druhu pohrebu sa rozlišujú:

- hroby jednej osoby, dvoch osôb a detí, zväčšené hroby, radové hroby a hrobky;
- masové hroby, kostnice a obecné hroby;
- urnové hroby;
- oblasť pre anonymné pohreby;
- plocha na sypanie popola.

¹¹ Zákon nedávno preniesol starostlivosť o vojnové hroby z ministerstva práce na ministerstvo obrany, ktoré na tieto ciele zriaďuje *Správu vojenského dedičstva*. Vláda navrhuje v [novele](#) zákona o skrytých vojnových hroboch tiež preniesť právomoci k skrytým vojnovým hrobom z ministerstva pre hospodársky rozvoj na ministerstvo obrany. To bude zodpovedné za implementáciu ustanovení zákona, bude mať na starosti zriadenie registra vojnových hrobov, cintorínov a pohrebísk v Slovinsku a na slovinských cintorínoch v zahraničí a bude rozvíjať a presadzovať jednotné profesionálne štandardy pre ich výskum a usporiadanie. Doplní sčítanie obetí oboch svetových vojen o údaje o hroboch obetí v spolupráci s Ústavom najnovších dejín a bude koordinovať aktivity s ministerstvom kultúry, Ústavom na ochranu kultúrneho dedičstva a inými.

¹² Čl. 30 (Režim na vojnovom hrobe)

Na vojnovom hrobe je zakázané:

1. meniť vonkajší vzhľad hrobov v rozpore s týmto zákonom,
2. poškodiť hroby alebo zneužiť ich časti,
3. vykonať akýkoľvek iný čin, ktorý vedie k neúcte k hrobom alebo ktorý je v rozpore s pravidlami o vojnových hroboch.

vyplývající z využívání půdy. Rozpočtové prostředky potřebné na ochranu vojnových hrobů, které byly vyhlášeny za kulturní památky národního významu, poskytuje společně ministerstvo obrany a ministerstvo zodpovědné za ochranu kulturního dědictví. Ich obnova sa uskutoční pri zohľadnení kultúrnej ochrany a podmienok životného prostredia. Riešenia zamerané na pamätníky vojnových hrobů sa budú hľadať v otvorenej súťaži (čl. 33). Vojenské hroby sa na účely tohto zákona chránia na základe zápisu do registra vojnových hrobů alebo štatútu kulturní památky (čl. 34).

Neexistujú žiadne iné osobitné zákony o štátnych / národných ústredných cintorínoch alebo o hroboch významných osôb. V súlade so [zákonom o ochrane kulturního dědictví](#), ktorý patrí do gescie ministerstva kultúry, majú mnohé cintoríny, pamätníky alebo pamätne tabule na cintorínoch štatút kulturní památky.

Neexistuje cintorín označený ako národný / štátny. Cintorín Žale v Lubľane (viac o ňom v kapitole 3) a niektoré jednotlivé hroby na iných cintorínoch sú registrované ako kulturní památky národního významu, podľa zákona o ochrane kulturního dědictví (pozri čl. 11).

Podľa územného plánu mesta Lubľana majú verejné zelené plochy osobitnú kulturní hodnotu – ako miesta kulturního dědictví a ako prvky verejnej zelene. Každý cintorín v Lubľane je teda chránený ako kulturní památka a vzťahuje sa naň osobitný režim, ktorý zabezpečuje ochranu architektonickej celistvosti cintorína, umeleckého, kulturního a historického významu jednotlivých hrobů a súkromného majetku nájomcov hrobů. Pokiaľ ide o dohľad nad cintorínmi, je zavedený systém riadenia súhlasu s kamenárskymi a záhradníckymi prácami. Vykonávanie týchto činností sa monitoruje v spolupráci s Ústavom na ochranu kulturního dědictví Slovinska.

Významné hroby a pohřebiská v Evropě

Cyprus

Významným místem je hrob arcibiskupa Makariosa III., prvního prezidenta republiky, v blízkosti [kláštera Kykkos](#). V hlavním městě Nikózia se nachází vojenský cintorín s telami řeckých vojáků, kteří přišli o život při obraně Cypru počas turecké invázie v roce 1974.

Česká republika

Jedním z nejvýznamnějších cintorínů v Česku je [Vyšehradský cintorín](#). Nepovažuje se však za ústřední cintorín a neexistuje žádný osobitný zákon, který by se vztahoval iba na tento konkrétní cintorín. Webstránka obsahuje zoznam slavných osob, které sú tu pochované.

[Pamätník Terezín](#) je národná kultúrna pamiatka, ktorá sa označuje ako národný cintorín. Slovo národný má v názve aj [Český národní cintorín v Chicagu](#).

Estónsko

Cintorín Metsakalmistu v Talline, najmä jeho časť B, možno považovať za národný (kultúrny) cintorín. [Pravidlá prevádzkovania](#) tohto cintorína upravujú v niektorých aspektoch aj starostlivosť o ďalšie hroby významných osob. Metsakalmistu bol založený ako verejný mestský cintorín v Kloostrimetsa v roku 1933; jeho plocha sa pôvodne plánovala na 24,2 ha, dnes zaberá až 48,3 ha. Na cintoríne sú vyhradené parcely pre osobnosti divadla, športu, skladateľov, spisovateľov, umelcov, novinárov, lekárov, architektov, vedcov, veteránov estónskej vojny za nezávislosť (Memento, Soomepoisid) atď. Nachádza sa tu aj pohrebisko rodiny prvního estónskeho prezidenta.

Fínsko

V Helsinkách, kde je najväčší fínsky cintorín, farnosť konzultuje postupy s Fínskou agentúrou pre dedičstvo. V najprestížnejšej oblasti tohto cintorína sú pochovaní takmer všetci prezidenti republiky.

Francúzsko

Francúzsko má niekoľko hrobiek s ostatkami významných osobností. Tri najdôležitejšie sa nachádzajú v Paríži. [Panteón](#) je najvýznamnejšou z nich, keďže je tu v krypte pochovaných až 78 rozmanitých osobností (politici, spisovatelia, básnici, hudobníci, umelci, vedci...). Od čias Francúzskej revolúcie si takto uctievať pamiatku tých, ktorí ovplyvnili dejiny Francúzska. Išlo pôvodne o kostol, Národné zhromaždenie ho 4. apríla 1791 zmenilo zákonným dekrétom na „panteón veľkých mužov“, pričom stanovilo, že iba Národné zhromaždenie môže rozhodnúť, komu bude udelená táto pocta. Mohlo tiež udeliť výnimky

na pochovanie osobností, ktoré zomreli ešte pred revolúciou (napr. Descartes, Voltaire, Rousseau). Výsada rozhodovať o premiestnení zomrelých do Panteónu dnes patrí prezidentovi republiky, je formalizovaná dekrétom prijatým Radou ministrov. Panteón spravuje v mene štátu [Centre des monuments nationaux](#) (Centrum národných pamiatok), ktoré je zodpovedné za jeho zachovanie, administratívne fungovanie a ochranu. Centrum je verejná inštitúcia prepojená s ministerstvom kultúry.

[Hrob neznámeho vojaka](#) si symbolicky uctieva 1,4 milióna francúzskych vojakov, ktorí zahynuli pre Francúzsko medzi 2. augustom 1914 a 11. novembrom 1918. Nachádza sa pod Víťazným oblúkom na parížskom námestí Place de l'Etoile. V hrobke je pochované telo neznámeho francúzskeho vojaka, ktorý zomrel počas 1. svetovej vojny. Stráž hrobky neznámeho vojaka je trvale zabezpečovaná elitnou službou polície.

Výstavbu Invalidovne (Hôtel des Invalides) nariadil kráľ Ľudovít XIV. v roku 1670 s cieľom ubytovať starých či invalidných vojakov, tejto misii je Invalidovňa verná dodnes. Nachádza sa v nej aj kostol Saint-Louis des Invalides, niekoľko múzeí a vojenská nekropola s hrobkou Napoleona I. V krypte sú telá alebo popol významných vojakov od 17. storočia až dodnes. Niekoľko veľkých francúzskych vojenských osobností má v Invalidovni pochované iba srdce. Invalidovňa ostáva vojenským miestom a prevádzkuje ju vojenský guvernér.

[Cintorín Père Lachaise](#) (Cimetière du Père-Lachaise) je najväčší parížsky cintorín (48 ha) a jeden z najslávnejších cintorínov sveta, povestný ako najnavštevovanejší – ročne láka stovky tisícok návštevníkov na hroby tých, ktorí prispeli k rozvoju Francúzska za posledných 200 rokov. Je aj miestom troch pamätníkov 1. svetovej vojny.

Grécko

V súlade s dlhoročnou tradíciou je pohrebisko významných a renomovaných osôb vyhradené pre Prvý cintorín v Aténach. Nejde však o právne záväzný postup. Ďalej sa v Grécku nachádza vojenský cintorín ([Phaleron War Cemetery](#)) umiestnený v Palaio Phaliro, venovaný bojovníkom Aliancie, ktorí zahynuli počas 2. svetovej vojny.

Chorvátsko

[Cintorín Mirogoj v Záhrebe](#) bol založený 24. januára 1873. Delil sa podľa vierovyznania (katolícky, protestantský, pravoslávny a židovský) a do tried (prvý, druhý a tretí) a pozostával z vonkajšej a vnútornej časti, ktoré spolu tvorili celok. Otvorením Mirogoja sa vytvorili podmienky na začatie postupného zatvárania starých záhrebských cintorínov, čo sprevádzali akcie premiestnenia niektorých významných pamiatok. Cintorín je miestom posledného odpočinku mnohých slávnych Chorvátov. V súčasnosti ho upravujú a rozširujú, pôvodné poškodené hroby a pamätníky opravujú, vykonávajú konzervačné práce na arkádach a na objektoch kultúrneho významu.

Maďarsko

Maďarsko tradičně věnuje velkou pozornost významným osobnostem svého národa, které si uctívá aj po smrti. Největším cintorínem je budapešťanský Nový veřejný cintorín (Új köztemető), otevřený v roce 1886. Sů tu o. i. pochovaní předseda vlády Imre Nagy a 260 dalších obětí, které popravili Sověti po revoluci z roku 1956. Informace o významných cintorínech, hrobkách, hrobech, památnících a podobně je možné najít na stránce <http://intezet.nori.gov.hu/>.

Litva

Viacero cintorínov národného významu, ako sú Rasų kapinės (pozri aj [História cintorína Rasai \(neakivaizdinisvilnius.lt\)](#)), Antakalnio kapinės v hlavnom meste Vilnius alebo Petrašiūnų kapinės v druhom najväčšom meste Kaunas, bolo založených pred rokom 1940, pred okupáciou Litvy. Prevádzka cintorínov Rasu a Antakalnis sa datuje na začiatok 19. storočia, zatiaľ čo cintorín Petrasiumai rokom 1939.

Lotyšsko

Ochranu a prevádzku dvoch najvýznamnejších národných symbolov – Pamätníka slobody a Cintorína bratov v Ríge stanovuje osobitný [zákon](#) z 11. júna 2020. **Cintorín bratov v Ríge** ([Riga Brethren Cemetery](#)) je vojenský cintorín a národná pamiatka vyhlásená v roku 1998. Je pamätníkom a pohrebiskom pre tisíce lotyšských vojakov, zabitých v rokoch 1915 až 1920 v prvej svetovej vojne a v lotyšskej vojne za nezávislosť. Podľa článku 8 ods. 1 sa na podporu spolupráce medzi inštitúciami a na rozhodovanie o zachovaní, ochrane a využívaní týchto pamiatok ustanovuje Rada Pamätníka slobody a Cintorína bratov v Ríge, ktorej rozhodnutia schvaľuje vláda. Mesto Riga je momentálne oficiálnym správcom a prevádzkovateľom cintorína, ale podľa článku 5 ods. 1 zákona bude správca vybraný v súlade s postupmi pre verejné obstarávanie.

Článok 3

(1) Cintorín bratov v Ríge je symbolom víťazstva lotyšskej národnej nezávislosti, pamätným súborom (miestom odpočinku) padlých vojakov lotyšskej slobody. Cintorín bratov v Ríge bol postavený z finančných prostriedkov darovaných ľuďmi a predstavuje hodnotu pre lotyšskú spoločnosť.

Článok 4

(1) Pamätník slobody a Cintorín bratov v Ríge sú majetkom Lotyšského štátu.

Článok 6

(1) Práce na konzerváciu, údržbu, obnovu a správu Pamätníka slobody a cintorína bratov v Ríge sa financujú zo štátneho rozpočtu...

Nemecko

V Berlíne sa nachádza asi [800 hrobov významných osôb](#). Podľa berlínskeho [zákona o cintorínoch](#), § 12 ods. 6, môže mesto Berlín uznávať hroby osobností, ktoré poskytli vynikajúce služby alebo ktorí žijú v pamäti verejnosti, ako čestné hroby. Podrobnosti sú stanovené v príslušných [vykonávacích predpisoch](#). Verejnosť musí hradiť náklady na údržbu.

Poľsko

[Cintorín Powązki](#) je najstarším funkčným cintorínom v juhovýchodnej časti Varšavy a zároveň patrí k najdôležitejším v Poľsku. Bol otvorený 20. mája 1792 a je miestom odpočinku milióna ľudí vrátane mnohých významných Poliakov. V roku 1965 bol cintorín vyhlásený za chránenú pamiatku a ako taký je zachovaný v pôvodnej podobe: nové pochovávanie je povolené len do existujúcich hrobov pre príbuzných rodín, ktoré v nich odpočívajú. Napriek tomu sa objavujú nové hroby, ale iba na mieste tých, ktoré boli opustené.

[Vojenský cintorín Powązki](#) je starý vojenský cintorín nachádzajúci sa v západnej časti Varšavy. Datuje sa do 19. storočia a jeho veľkú časť zaberajú hroby poľských vojakov, ktorí zahynuli vo Varšavskom povstaní. V mnohých prípadoch zostávajú mená vojakov neznáme a hroby sú označené len identifikačným číslom poľského Červeného kríža.

Pri havárii lietadla 10. apríla 2010 v ruskom Smolensku boli [vojenské elity pochované](#) práve na tomto cintoríne. Bývalý poľský prezident Lech Kaczyński so svojou manželkou, ktorí sa tiež nachádzali na palube lietadla, boli [pochovaní v krypte Wawelskej katedrály](#) v Krakove, mieste posledného odpočinku poľských kráľov.

Portugalsko

Národný panteón bol vytvorený dekrétom z 26. septembra 1836 a nachádza sa v Lisabone v kostole Sv. Engrácie. Vnútri kostola sú kenotafy národných hrdinov portugalských dejín.

V súlade so zákonom, ktorý definuje a reguluje udeľovanie pocty Národného panteónu ([zákon č. 28/2000](#)), sú tieto určené na uctenie si a uchovanie pamiatky portugalských občanov, ktorí sa vyznamenali službou krajine pri výkone vysokých verejných a vojenských funkcií, pri šírení portugalskej kultúry, v literárnej, vedeckej a umeleckej tvorbe alebo obranou hodnôt civilizácie v prospech dôstojnosti človeka a slobody.

Pocty Panteónu môžu pozostávať z:

- a) uschovania ostatkov významných občanov v Národnom panteóne;
 - b) pripevnenia náhrobného kameňa v Národnom panteóne odkazujúcim na ich život a dielo.
- Udeľovanie počt Panteónu je výlučnou kompetenciou parlamentu.

Ďalšie tri pamätníky so štatútom Národného panteónu (bez toho, aby bola dotknutá prax náboženských bohoslužieb) sú:

- Kláštor hieronymitov (Jerónimos) v Lisabone

- Klášter Panny Marie Vítězné (Santa Maria da Vitória) v Batalhe (Batalha Monastery)
- Kostel / klášter Santa Cruz v Coimbre.

Rakúsko

Na všech [viedenských cintorínoch](#) je asi 2100 „čestných hrobů“. SÚ určeny pro osobnosti politického, kulturního, vědeckého a historického významu. Asi 2000 z nich je na městských cintorínoch (950 z nich se nachází na známém viedenském ústředním cintorínu Wiener Zentralfriedhof). Asi 100 z nich se nachází na jiných cintorínoch. Za ochranu všech čestných hrobů zodpovídá viedenská městská vláda.

V Rakúsku je více ako [60 židovských cintorínov](#), o ktorých vieme, že sú prevažne z 19. storočia. Obsahujú 10 až niekoľko sto hrobov so základnými kameňmi z 15. – 20. storočia. Mnohé z nich majú osobitnú historickú a spoločenskú hodnotu. Miestne židovské náboženské komunity vlastní väčšinu týchto cintorínov a zodpovedajú za ich údržbu a každodenný chod. [Federálny zákon o zriadení Fondu na obnovu židovských cintorínov](#) rieši obnovu jednotlivých hrobov, ale renovácie cintorínov ako celkov.

Rumunsko

[Cintorín Bellu](#) je najväčší a najznámejší cintorín v Bukurešti a v celom Rumunsku (spolu s cintorínom Cimitirul Vesel v obci Sapanta). Nachádza sa tu takmer tretina historických pamiatok Bukurešti. Využíva sa od roku 1858, keď sa miestne úrady rozhodli presunúť všetky cintoríny mimo mesta. Cintorín má dnes rozlohu 220 000 m² a stal sa najvýznamnejšou galériou rumunských historických osobností. Cintorín je miestom odpočinku významných politikov, spisovateľov, umelcov, architektov, vedcov atď.

Slovinsko

[Cintorín Žale](#) v hlavnom meste Ľubľane je najväčší cintorín v Slovinsku a vďaka svojej kultúrnej, historickej a umeleckej hodnote sa považuje za jeden z najkrajších v Európe. Cintorín spravuje a pohrebné služby vykonáva verejná obchodná spoločnosť Žale. Tento cintorín a Plečnikov cintorín, ktorý je jeho súčasťou a bol navrhnutý renomovaným slovinským architektom Jožom Plečnikom, sú registrované a chránené ako národné kultúrne pamiatky. Navyše Plečnikov cintorín je pamiatkou európskeho významu a v súčasnosti sa čaká na jeho zápis do zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Cintorín Žale je aktívnym členom [Asociácie významných cintorínov v Európe](#) (ASCE).

Záver

V analýze sme priniesli pohľad na legislatívny rámec a praktické fungovanie pohrebísk v 20 členských štátoch Európskej únie, vrátane Slovenska. Z porovnania situácie môžeme jednoznačne konštatovať, že prax zriaďovania ústredných národných či štátnych cintorínov nie je obvyklá, v žiadnej skúmanej krajine takýto cintorín neexistuje a nie je v tomto zmysle ani prijatá nijaká špecifická legislatíva. Na druhej strane môžeme povedať aj to, že existencia národných (historických) cintorínov, a to aj viacerých v jednom štáte, je bežnou vecou. Do veľkej miery je len otázkou sémantiky, či sa pohrebiská, hrobky, mauzóleá a podobne nazvú pojmom národný (napríklad národný panteón), alebo sa tento pojem v názve nevyskytuje, hoci cintorín obyvatelia danej krajiny ako národný vnímajú. K takýmto národným cintorínom sú vo viacerých štátoch prijaté aj samostatné zákony či predpisy nižšej právnej sily (Portugalsko, Lotyšsko, Estónsko), prípadne takéto akty existovali v minulosti a praxou sa preniesli až do dnešných čias (Francúzsko).

Celkom inou kategóriou sú vojenské cintoríny, ktoré sa takmer vo všetkých analyzovaných krajinách riadia samostatnými celoštátnymi zákonmi; v niektorých štátoch sú integrálnou súčasťou bežných verejných cintorínov.

Ochrana hrobov či pohrebísk významných osobností sa v štátoch EÚ deje na základe zákonov o ochrane kultúrnych pamiatok. V takýchto prípadoch, podobne ako u vojnových hrobov, prispieva na prevádzku a údržbu štát priamo alebo prostredníctvom miestnej samosprávy.

Väčšina štátov reguluje problematiku celoštátnymi právnymi normami o cintorínoch a pohrebíctve (obzvlášť prepracovaný z hľadiska našej témy je maďarský zákon), niekde sa ponecháva sčasti v kompetencii spolkových krajín (Nemecko, Rakúsko), prípadne má rozhodujúce slovo samospráva (najmä Luxembursko či Lotyšsko) – obce, ktoré sú vo väčšine prípadov zriaďovateľmi a správcami pohrebísk. Druhou významnou skupinou zriaďovateľov sú cirkvi, v špecifických prípadoch je to štát. Popri verejných cintorínoch sú vo viacerých štátoch definované aj cintoríny neverejné, respektíve súkromné.

Čoraz väčší dôraz sa začína klásť aj na ochranu kultúrneho bohatstva v podobe židovských cintorínov, starostlivosť o ktoré zväčša za daných špecifických okolností prijíma štát (respektíve obce).

Na dedičstvo vo forme cintorínov a vzácných hrobov sa v značnej časti Európy kladie veľký dôraz, pohrebiská sa stávajú výkladnou skriňou najslávnejších architektov a umelcov danej krajiny, ktorí sa snažia aj vizuálnou formou atraktívne prezentovať dejiny svojho

národa. V ochrane a rozvoji pohrebísk by si z týchto štátov mohla vziať Slovenská republika príklad.

Zdroje

1. European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD). Dostupné online v internej databáze po prihlásení:
<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request>
Požiadavka č. 4754 Central cemeteries and protected graves 24/05/2021
2. Association of Significant Cemeteries of Europe. Dostupné online:
<http://www.significantcemeteries.org> [cit. 23.11.2021]
3. Národný cintorín Martin. Dostupné online: <https://www.narodnycintorin.com> [cit. 23.11.2021]
4. právne akty, dokumenty, webové sídla a stránky inštitúcií a cintorínov citované alebo uvedené hypertextovým odkazom v texte